

ЛЕКЦІЯ №2

НОРМАТИВНО- ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ

Руслана ВАЛЕРКО, к.с.-г.н., доцент

ЗМІСТ ЛЕКЦІЇ

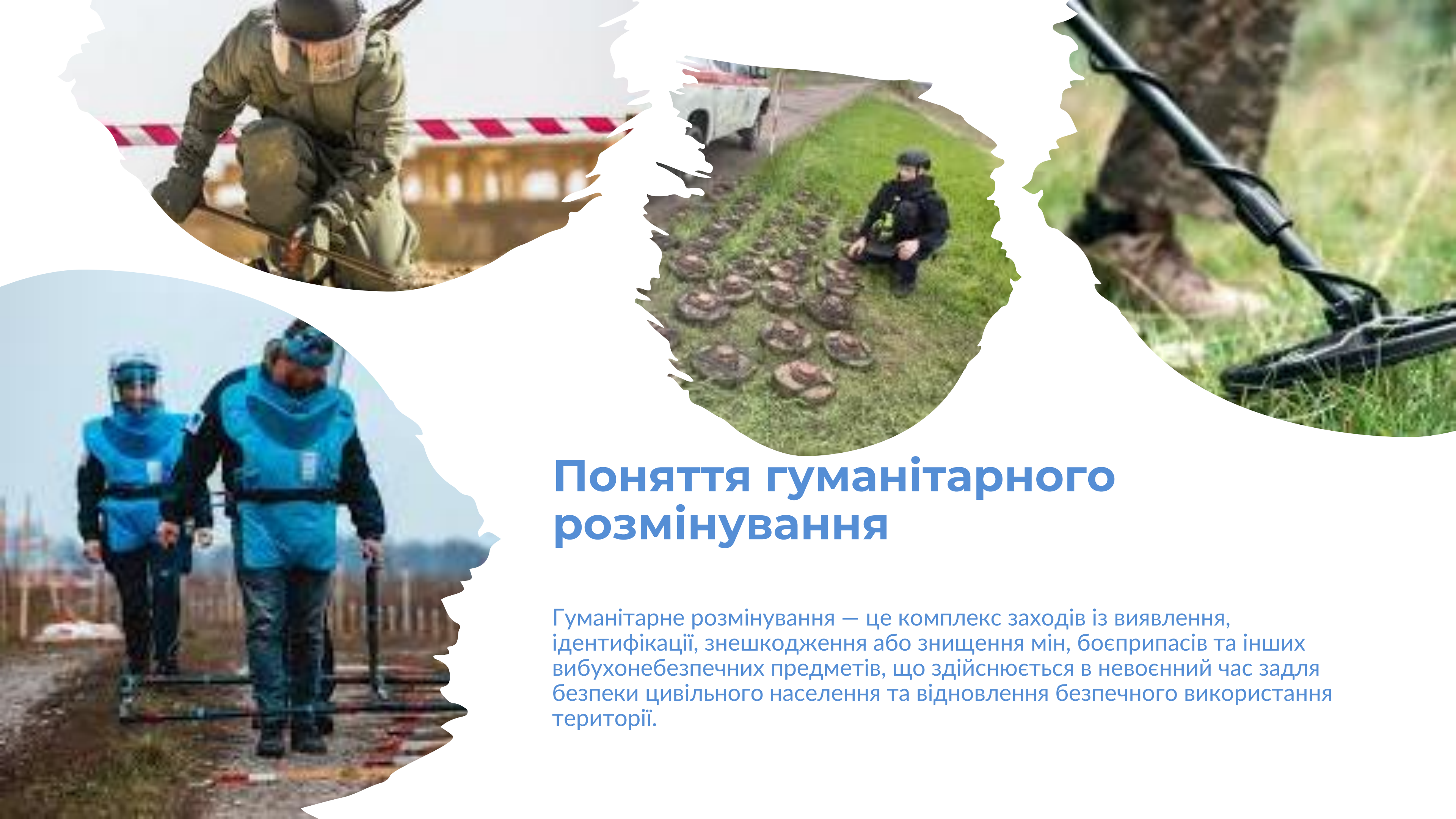
- 1 Поняття гуманітарного розмінування
- 2 Міжнародно-правове регулювання
- 3 Національне законодавство України
- 4 Проблеми нормативного забезпечення та перспективи його вдосконалення

ВСТУП

З початком широкомасштабної війни з Росією Україна стала однією з найбільш замінованих країн світу. За даними уряду та міжнародних організацій, понад 30% території України потенційно забруднені вибухонебезпечними предметами (ВНП).

Поняття гуманітарного розмінування

Гуманітарне розмінування — це комплекс заходів із виявлення, ідентифікації, знешкодження або знищення мін, боєприпасів та інших вибухонебезпечних предметів, що здійснюється в невоєнний час задля безпеки цивільного населення та відновлення безпечного використання території.

Актуальність мінної небезпеки у лісах України

Ключові ідеї

1. Масштаби
мінного
забруднення

2. Загроза
життю та
здоров'ю
людей

3. Перешкоди
для екологічної
та економічної
діяльності

4. Екологічні
наслідки

МАСШТАБИ МІННОГО ЗАБРУДНЕННЯ

ЗАГРОЗИ ЖИТТЮ ТА ЗДОРОВ'Ю ЛЮДЕЙ

Господарське та
рекреаційне
використання
лісів

Загибель та
травмування
цивільних осіб

Ризик для
працівників
лісового
господарства

ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З початку війни, починаючи із 24 лютого 2022 р., в Україні було охоплено військовими діями більше 40 тис. га лісових територій лісового фонду, більшість цієї площі (10,5 тис. га) пошкоджено внаслідок нападу на Чорнобильський національний заповідник.

**ЕКОЛОГІЧНІ
НАСЛІДКИ**

У лісових екосистемах розмінування має свої особливості:

01

обмежена
видимість і
складний
рельєф

02

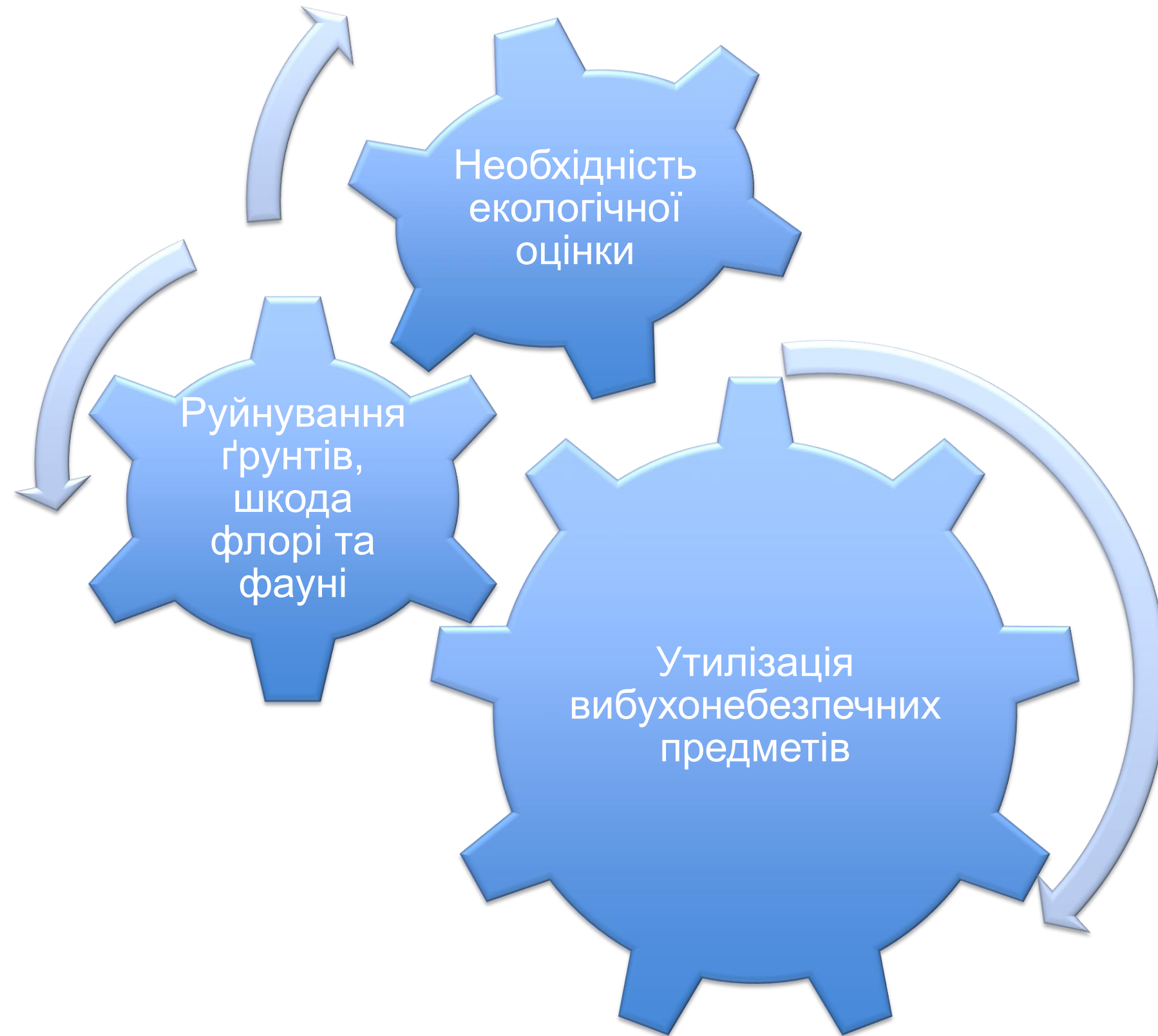
збереження
біорізноманіття
та уникнення
екологічних
пошкоджень

03

ризики для
розмінувальників
через
непередбачувані
умови

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗМІНУВАННЯ ЛІСІВ

Міжнародно-правова основа протимінної діяльності

Оттавська конвенція (1997)

- міжнародна угода, спрямована на припинення використання протипіхотних мін як одного із засобів збройної боротьби

Конвенція ООН про певні види звичайної зброї (CCW, 1980)

- забороняє застосування мін у районах з присутністю цивільного населення, включаючи лісові зони

Міжнародні стандарти протимінної діяльності

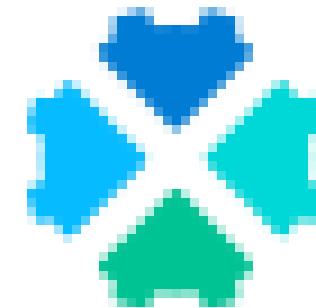

UNMAS

Міжнародна інституційна підтримка

Geneva International Centre
for Humanitarian Demining

FSD

"In a world where human security is still hindered by explosive hazards, the Geneva International Centre for Humanitarian Demining (GICHD) works to eliminate mines, cluster munitions and other explosive remnants of war. To achieve this, the GICHD supports national authorities, international organisations and civil society in their efforts to improve the relevance and performance of mine action."

Національне законодавство України щодо гуманітарного розмінування

ЗУ «Про протимінну діяльність в Україні» (2018 р.)

- Суб'єкти протимінної діяльності (державні органи, підприємства, міжнародні партнери)
- Види протимінної діяльності, зокрема гуманітарне розмінування
- Механізми фінансування, сертифікації, нагляду за діяльністю

ЗУ «Про охорону навколишнього середовища» (1991 р.)

- Екологічна безпека
- Оцінка впливу на довкілля при залученні важкої техніки
- Недопущення знищення флори та фауни

Національне законодавство України щодо гуманітарного розмінування

1. Методичні рекомендації щодо визначення пріоритизації забруднених територій вибухонебезпечними предметами, що підлягають гуманітарному розмінуванню, затверджені наказом Мінекономіки та Мінагрополітики від 28 березня 2025 року № 1965/1545.
2. Наказ Мінекономіки від 17 вересня 2024 року № 23880 «Про внесення змін до пункту 4 розділу II «Формування розрахунку (обчислення) вартості робіт з гуманітарного розмінування» Методичних рекомендацій щодо обчислення вартості робіт з гуманітарного розмінування»
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 червня 2024 р. № 616-р «Про схвалення Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024 — 2026 роках»
4. Наказ Мінекономіки від 12 квітня 2024 року № 9180 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо обчислення вартості робіт з гуманітарного розмінування»
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2024 р. № 284 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення»
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 березня 2024 р. № 271 «Про реалізацію експериментального проекту щодо здійснення обов'язкової сертифікації механізованих засобів розмінування (гуманітарного розмінування), пов'язаних з ними виробів, компонентів та обладнання»
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2024 р. № 123 «Про реалізацію експериментального проекту щодо сертифікації операторів протимінної діяльності та процесів протимінної діяльності»

Інституційна структура гуманітарного розмінування лісових екосистем в Україні

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Координує діяльність Збройних Сил щодо військового розмінування. Залучається до гуманітарного розмінування у районах бойових дій, включаючи лісисту місцевість. Має інженерні підрозділи з великим досвідом роботи у складних умовах.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ УКРАЇНИ

Основний орган, відповідальний за цивільне розмінування у мирний час. Має спеціальні підрозділи піротехнічних робіт. Здійснює обстеження лісів, виявлення ВНП, їх вилучення і знешкодження. Співпрацює з місцевими громадами та органами влади

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Через Нацгвардію та поліцію бере участь у забезпеченні безпеки розмінування. Має окремі вибухотехнічні підрозділи

Інституційна структура гуманітарного розмінування лісових екосистем в Україні

ЦЕНТР ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ

ЦЕНТР ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ

Створюється як єдиний координаційний орган. Займається координацією дій усіх національних та міжнародних акторів, зокрема у сферах екології, сільського господарства, інфраструктури.

УНАГР УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ З ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ

УНАГР створена для сприяння відбудові та розмінуванню території України

НАЦІОНАЛЬНИЙ ОРГАН З ПИТАНЬ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ПРОЕКТ)

Планується як оперативний адміністратор проектів розмінування, аналогічно до європейських моделей (наприклад, у Хорватії). Може мати окремі підрозділи, що відповідають за природні зони, зокрема ліси.

Інституційна структура гуманітарного розмінування лісових екосистем в Україні

Міністерство
захисту довкілля
та природних ресурсів
України

МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Має координувати:
екологічну оцінку робіт з
розмінування в лісах,
дотримання природоохоронного
законодавства,
охорону заповідного фонду.

ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Передає інформацію про потенційно
небезпечні ділянки.
Працює разом із ДСНС для
визначення пріоритетів розмінування.

Міністерство
аграрної політики та
продовольства України

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

Залучене до планування
відновлення лісових площ, які
постраждали внаслідок бойових
дій.
Підтримує інвентаризацію
забруднених лісових територій.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ЛІСІВ

01

Прийняття спеціального підзаконного акту щодо розмінування природних екосистем

Особливості проведення обстежень та розмінування у лісових масивах, балках, заказниках тощо.
Вимоги до екологічної оцінки робіт у зонах з високим рівнем біорізноманіття.
Порядок відновлення розмінованих лісів (рекультивація, насадження, моніторинг).

02

Інтеграція міжнародних стандартів (IMAS) у національне законодавство

Застосовувати екологічні протоколи безпеки, коли розмінування проводиться в лісах.
Ввести технічні вимоги до обладнання, яке не шкодить ґрунту, кореневій системі дерев тощо.
Враховувати рекомендації щодо захисту дикої природи під час проведення вибухових робіт.

03

Розширення повноважень та відповідальності лісогосподарськ их установ

Надати державним лісгоспам право:
Ініціювати розмінування в межах підконтрольної території.
Участь у подачі заявок на гуманітарне розмінування.
Співпрацювати з міжнародними організаціями в межах координаційного механізму.

04

Оновлення Лісового кодексу України

Внести доповнення, які:
Визнають замінування лісів як загрозу сталому розвитку лісового господарства.
Встановлюють правові підстави для тимчасової заборони доступу до забруднених ділянок.
Визначають механізми використання бюджетних та міжнародних коштів для очищення лісів.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ЛІСІВ

05

Створення
єдиної
електронної
карти
забруднення
природних
територій

Публічна мапа мінної небезпеки з окремими шарами для лісових територій.

Залучення геоданих від лісгоспів, природоохоронних установ та міжнародних партнерів.

Можливість громадського моніторингу та внесення даних (наприклад, за допомогою мобільних додатків).

06

Покращення
міжвідомчої
координації

Розробки стандартів, спільного планування розмінування.

Узгодження пріоритетів (насамперед – заповідні ліси, ліси в зоні рекреації).

Звітування про результати.

07

Підвищення
обізнаності та
залучення
громад

Програми інформування населення про мінну небезпеку в лісах.

Тренінги для лісників та громадських активістів з виявлення ВНП та дій у разі їх виявлення.

«Зелена лінія" або онлайн-портал для повідомлень про підозрілі об'єкти.

ВИСНОВКИ

Висновок 1

Гуманітарне розмінування має
бути більш системним,
безпечним і екологічно
обґрунтованим

Висновок 2

Захист населення та
екосистем

Висновок 3

Залучення міжнародної
допомоги та інвестицій у
природоохоронну діяльність

ВИКОРИСТАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ТА РЕСУРСИ

1. Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» № 2642-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text>.
2. Протимінна діяльність Міністерства оборони України / Міністерство оборони України. URL: <https://mod.gov.ua/explanation/protiminna-diyalnist-ministerstva-oboroni-ukrayini>.
3. Інспектування ділянок розмінованої місцевості. URL: <https://deminingua.com/korisna-info/k3-inspektuvannyai>.
4. Інспектування ділянок розмінованої місцевості / Міжрегіональний центр гуманітарного розмінування та швидкого реагування ДСНС України. URL : <https://mcgr.dsns.gov.ua/inspektuvannia-ocishhenoyi-rozminovanoyi-teritoriyi>
5. Виконання заходів гуманітарного розмінування. URL: <https://ua.imsma.org/portal/apps/webappviewer/index.html?id=814d2770d197474d8ad7e8014c0a275e&locale=uk>
6. Центр розмінування України. URL: <https://deminingcenter.com.ua/>.

Funded by

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

UKRAINIAN-GERMAN DIGITAL TEACHING NETWORK

FOR TRANSFORMATION OF ENVIRONMENTAL EDUCATION

Our partners

